

ROMANTICKÁ VZPOURA PROTI ROZUMU A ŘÁDU

Již nástup preromantismu naznačil, že dochází k převratné přeměně tehdejší společnosti. Z Evropy mizelo feudální uzpůsobení a bylo nahrazováno dravým kapitalismem, který však nepřinášel ideály, s nimiž byl spojován (rovnost, volnost a bratrství). Toto poznání vedlo k hlubokému rozčarování a následné reakci, kterou se staly revoltující směry ve společenské sféře, tedy i v umělecké. Člověk opět silněji pocítil odcizení světu, samotu, výjimečnost své osoby, rozpor mezi tím, co chce, a tím, co mu společnost - morálka dovolují. Toto vedlo k určitému pocitu rozdvojení (rozpolcenosti) romantického představitele. Chtěl změnit stávající svět, třeba sám bez pomoci druhých a třeba násilnou formou. Toužil po lásce, většinou nenaplněné, tedy nešťastné (hrdina je trýzněn vášní a nenaplněnou láskou, ale je tomu rád, sám tuto trýzeň ve skutečnosti podvědomě vyhledává).

Vnějškově používal romantismus podobných metod jako preromantismus - tedy zdůraznění zvláštností a bizarností, harmonie kontrastů. V oblíbě byly rozeklané rokle, dramatická scenérie, bouře, živly, ale i tajemné symboly - kříže, hřbitovy, kaple, noc. Typickým útvarem se stala poezie, především lyrickoepická - balady, epos, dramatická báseň, z prózy byronská povídka, román.

Na rozvoj evropského romantismu neobyčejně působilo dílo anglického revoltujícího básníka **GEORGA GORDONA BYRONA** (1788-1824). Patřil ke staré anglické šlechtické rodině, s níž se však rozešel a většinu svého života strávil v cizině, především v Itálii a Řecku. Zemřel a je pohřben v Řecku, v místech, kde pomáhal řeckým bojovníkům osvobodit se od turecké nadvlády.

Základním útvarem, který používal, byla lyrickoepická povídka, případně veršovaný epos, např. **Childe Haroldova pouť** s výrazně autobiografickými prvky, příp. **Džaur, Korzár, Lara**. Úspěšná byla také jeho filosofická veršovaná dramata **Manfred** a **Kain**.

Dalším z významných anglických romantiků byl **PERCY BYSSHE SHELLEY** (1792-1822). Jeho lyrické drama **Odpoutaný Prométheus** mění řecký mýtus o nekonečném trestu ve vzpouru upoutaného Prométhea, jenž vzdoruje tak dlouho, až osudový okamžik ukončí tyranův (Boží) vliv.

Sběratel skotských lidových balad **WALTER SCOTT** (1771-1832) se stal zakladatelem historické povídky a historického románu. Nejznámější jeho prací se stal román z doby krále Richarda Lví srdce **Ivanhoe**, mistrné vylíčení staré britské historické etapy, světa cti a hrdinství, mravní ušlechtilosti a vlasteneckého nadšení.

Francouzský romantismus je rozdělen na proud historicky zaměřený - **René Chateaubriand - Atala**, a na směr francouzské revoluce, směr současný. Ten zastupuje **Victor Hugo** a **Alfred de Musset**. Na pomezí romantismu a realismu tvoří romanopisec **Henri Beyel - Stendhal**.

VICTOR HUGO (1802-1885) je básníkem a romanopiscem revoluce 1848. Ve svém díle protestoval proti nesvobodě, bezpráví a ohrožování práv člověka. Mezi nejznámější díla řadíme básnický cyklus **Legenda věků**, stejně jako světoznámé romány **Chrám Matky boží v Paříži**, **Ubožáci**, **Dělníci moře** a **Devadesát tři**.

ALFRED DE MUSSET (1810-1857), autor subjektivní poezie plně rozervané, nešťastné a nespokojené lásky, např. kniha **Zpověď dítěte svého věku**.

STENDHAL (1783-1842). Hrdinové jeho románů prožívají vášnivé lásky, kterými se však dostávají do sporu se společností, s dobou, a jsou tak nuceni se přetvařovat. Tím se z nich stávají pokrytci, kteří, vzbouří-li se proti společnosti, hynou. Příznačné je to např. v románu **Červená a černá**, kde Julien Sorel, syn venkovského dřevaře, chce dosáhnout vysokého postavení. Počíná se přetvařovat, aby mohl dosáhnout kariéry. Postupně miluje dvě ženy, které jsou pro něj opět pouze stupněm na cestě k úspěchu. Když postřelí jednu z žen, dostane se před soud, odmítá však přijmout soud, příp. milost od společnosti, kterou bytostně nenávidí, a proto hyne na popravišti. Podobně je vyprávěn příběh i v románu **Kartouza Parmská**.

V Rusku dosahuje největší proslulosti **ALEXANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN** (1799-1837), šlechtický autor, který se zapojil do proticarského povstání tzv. děkabristů a byl potrestán několika lety kavkazského vězení. V jeho díle se uplatňuje silný autobiografický princip, básně jsou rozervané, plné nešťastných a odbojných hrdinů, např. **Kavkazský zajatec**, **Bachčisarajská fontána**, **Cikáni**. Také hrdina nejslavnějšího Puškinova díla, veršovaného románu **Evžen Oněgina**, je romanticky založený, nešťastně milující typ hledající nejen lásku, ale i smysl života vůbec. Podobně i v novelách **Piková dáma** a **Kapitánská dcerka**.

Blízkým přítelem Puškina byl další ruský šlechtic **MICHAIL JURJEVIČ LERMONTOV** (1814-1841). Také on předčasně zahynul v souboji. Básnická poema **Démon** vyslovuje základní myšlenku celé Lermontovovy tvorby - zlo ve světě se rodí pouze z bezmocnosti dobra. Bohem zavržený démon (zlo) zatouží po štěstí a vzplane láskou k pozemské ženě, princezně Tamaře. Způsobí, že sama začne po něm toužit, svou láskou však Tamaru zabíjí, a tak znovu prohrává svůj věčný zápas. Současné téma řeší román **Hrdina naší doby**, kdy kníže Pečorin se stává vzorem tzv. „zbytečného člověka“.

Největším představitelem romantismu v Polsku se stal básník a romanopisec **ADAM MICKIEWICZ** (1798-1855), autor vlasteneckých **Balad a romancí**, díla **Dziady** či románu o Litevci, který pod maskou velmistra řádu německých rytířů obětuje sebe, aby pomstil svůj pokořený národ - **Konrád Wallenrod**. Úspěchu dosáhl i příběh znesvářených zemanských rodin **Pan Tadeáš**.

PŘECHOD K REALISMU V EVROPSKÉ LITERATUŘE

Čtyřicátá až šedesátá léta 19. století jsou v Evropě ve znamení vyvrcholení revolučních snah, současně porážka revolucí a doznívání těchto nálad v jednotlivých zemích.

V sedmdesátých a ještě v osmdesátých letech 19. století převažuje v evropských literaturách próza v souvislosti s nástupem kritického realismu.

Tak je tomu v literatuře anglické, v níž z mnoha jiných autorů celosvětové proslulosti nabyli **CHARLES DICKENS** (1812-1870). Jeho vlastní životní osudy se zrcadlí v mnohých románech - **Oliver Twist**, **David Copperfield**, **Malá Doritka**, **Nadějně vyhlídky**. Ústředním motivem těchto knih jsou osudy nešťastných dětí bez domova a rodiny, které se musejí na vlastní pěst probíjet životem. Věhlas získala i **Kronika Pickwickova klubu**, ironický román o poměrech v Británii v 19. století.

V Německu vzniká hnutí tzv. Mladého Německa, které v umělecké tvorbě reprezentuje básník **HEINRICH HEINE** (1797-1856), autor kritických a ironických básní, zesměšňujících měšťácké šosáctví. Nejznámější je satirická skladba **Německo - zimní pohádka**.

Ve Francii se kromě **Victora Huga** prosazuje mladá emancipovaná spisovatelka **GEORGE SANDOVÁ** (1804-1876). Ve svých románech **Indiana**, **Valentina** a **Lélie** vesměs řeší společenské postavení ženy.

Přibližně ve stejné době jako v Anglii dominuje ve francouzské literatuře dílo **Balzakovo** a **Stendhalovo**. **HONORÉ DE BALZAC (1799-1850)** si stanovil nelehký cíl - vystihnout romány přelom dvou společenských stylů, aristokratického a měšťanského, vystihnout různé lidské typy dravé kapitalistické společnosti tehdejší doby. Výsledek je úctyhodný. V tzv. **Lidské komedii** je zahrnuto zhruba sto románů vykreslujících široký záběr francouzské společnosti od nejchudších žebráků až k přepychu nejbohatších. Ústřední trilogii **Lidské komedie** tvoří romány **Otec Goriot**, **Ztracené iluze** a **Lesk a bída kurtizán**.

Na přechodu mezi romantismem a realismem se nachází další Francouz **HENRI BEYLE - STENDHAL (1783-1842)**, autor románů **Červená a černá** či **Kartouza Parmská**.

Dalším významným představitelem francouzské literatury, která analyzovala lidskou duši a její rozklad vlivem civilizace 19. století, byl **GUSTAV FLAUBERT (1821-1880)**. Za nejlepší Flaubertův román se pokládá **Paní Bovaryová**, jehož hrdinka Ema Bovaryová podléhá kouzlu romantických iluzí o lásce, které se však v praktickém životě rozplývají. Ema se dostává do vážných problémů, které je nucena ukončit sebevraždou. O ztrátě iluzí je i další významný román **Citová výchova**.

Za posledního z vějíře významných francouzských spisovatelů té doby je považován **EMILE ZOLA (1840-1902)**. K nejznámějším románům patří **Zabiják**, uvádějící do literatury prostředí pařížských krčem a postavy dělníků a řemeslníků, román **Germinal** o životě horníků a jejich zoufalém stávkovém boji, **Nana** zobrazující život vyšších společenských kruhů i polosvěta, **Lidská bestie**, drama žárlivosti, **Doktor Pascal**, **Tereza Raquinová** a další.

Největšího významu v počátcích realismu v Rusku dosáhl **NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL (1809-1852)**, autor proslulých komedií **Revizor**, **Ženitba**, **Hráči** a románu **Mrtvé duše**. Komédie **Revizor** líčí příběh nepatrného úředníčka Chlestakova, jehož omylem považují v okresním městě, kde se zastaví na cestě k otci, za revizora z Petrohradu. Chlestakov se rozhodne plně využít příznivého omylu, když vidí, jak ho všichni obskakují, podplácejí a předcházejí si ho. Dokonce mu okresní hejtman nabízí ruku své dcery. Chlestakov se však zalekne prozrazení a narychlo odjíždí. Teprve tehdy se všichni ve městě dovídají, jak se dali napálit.

IVAN SERGEJEVIČ TURGENĚV (1818-1883) vyjadřoval ve svých povídkách a románech protest proti barbarství ruského nevolnického systému. Především v románech **Rudin**, **Šlechtické hnízdo** a **V podvečer** zachytil přeměny, které probíhaly v ruské společnosti - nové myšlenky, generační problémy. Největší ohlas sklídl román **Otcové a děti**, v němž hrdina Bazarov představuje pokolení znechucené svou dobou, jež neposkytuje žádné perspektivy, pokolení, které chápe neudržitelnost stávajícího řádu a ztrácejícího víru v pokrok a smysl žití. Objevuje se nový typ literárního hrdiny - nihilista.

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ (1828-1910) patří k největším umělcům světové literatury. Vedle řady drobnějších povídek (**Sevastopolské povídky**), dramát (**Vláda tmy**, **Živá mrtvola**) a nábožensko výchovných statí patří k jeho vrcholným dílům rozsáhlý historický román **Vojna**

a **mír** a společenské romány **Anna Kareninová** a **Vzkříšení**. Román **Anna Kareninová** zobrazuje (stejně jako dva zmiňované) milostné a rodinné osudy. Ničivý vliv vášnivé lásky provdané Anny k Vronskému, jež končí Anninou sebevraždou, a jako protiklad milostné štěstí manželů Levinových. Román vyniká hlubokou psychologickou analýzou citových a duševních stavů.

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ (1821-1881) Osmadvacetiletý začínající spisovatel byl odsouzen za spiknutí k trestu smrti, který mu byl změněn v dlouholetý žalář na Sibiři. Tam žil několik let mezi zločinci a náboženskými sektáři. Tyto otřesné životní zkušenosti poznamenaly jeho další život a v jeho tvorbě mu pomohly pronikat ke složitým psychologickým pochodům lidského nitra, pochopit lidi narušené, nalomené, povahy nenormální, zrodily v něm soucit s lidským utrpením. V jeho románech defilují zločinci, blouznivci, revolucionáři, prostitutky a další nalomené duše nemocného Ruska. Světovou proslulost přinesly Dostojevskému především romány **Zločin a trest**, **Zápisky z mrtvého domu**, **Běsi**, **Bratři Karamazovi**, je však autorem i řady dalších, rozsahem drobnějších prací. Hrdina románu **Zločin a trest** Raskolnikov se rozhoduje zavraždit stařenu, jejíž život „nemá pro nikoho cenu“. Ani po vraždě nepřestává věřit ve svou teorii o právu silných jedinců překračovat morální zákony a dopouštět se i zločinu. Teprve láska k dívce Soně jej přivede k pokání a následnému přijetí trestu.

LITERATURA KONCE 19. STOLETÍ

Významným vývojovým předělem v literatuře byla léta devadesátá. Nová literární generace, která tehdy nastoupila, se snaží vymanit ze závislosti na maloměšťácké společnosti. Tento odpor umělce se nejostřeji projevoval v poezii. Spisovatelé, kteří cítili nechuť ke své době, se vzájemně sblížovali, nenacházeli však takový ohlas ve společnosti. Ocitali se v osamocení a právě v této situaci si chránili nezávislost jedince a individualistický postoj, který byl jejich obranou. Vedle individuálního vzdoru je spojovalo soustředění na vnitřní život člověka. Podtrhovali právo na osobité vidění světa, a to je vedlo k vyhraňování rozmanitých uměleckých tendencí. Literatura se skutečně rozvíjela v dosud nepoznané různosti stylů, směrů a žánrů, které se rychle proměňovaly a dělaly místo stylům a směrům zcela jiným (symbolismu, impresionismu, expresionismu).

Nejznámější představitelé těchto nových básnických směrů se objevili ve Francii a jsou označováni jako *prokletí básníci*.

Jako první z nich bývá uváděn **CHARLES BAUDELAIRE (1821-1867)**, autor básnické sbírky **Květy zla**, kterou přeložil do češtiny již Jaroslav Vrchlický. Z jeho mladších následovníků uvádíme básníka **PAULA VERLAINA (1844-1896)**, významného představitele básnického symbolismu, a jeho přítele **JEANA ARTURA RIMBAUDA (1854-1891)**. Některé verše z díla těchto básníků překládali do češtiny i významní čeští autoři jako např. Karel Čapek či Vítězslav Nezval.

V oblasti prózy zaujal významné místo americký autor detektivních příběhů **EDGAR ALAN POE (1809-1849)** - **Zlatý Skarabeus**, **Vraždy v ulici Morque** aj.

V ruské literatuře **ANTON PAVLOVIČ ČECHOV (1860-1904)**, mistr krátké povídky, v níž zobrazuje nejčastěji průměrné lidi, které nazývá *malými lidmi*, jejich každodenní konflikty. **Pokoj č. 6**, **Chameleon**. Významné místo sehrála jeho významná dramata **Racek**, **Strýček Váňa**, **Tři sestry** a **Višňový sad**.

V Anglii se proti realismu obrátil básník a dramatik dekadentního zaměření **OSKAR WILDE (1854-1900)**, divadelními hrami **Jak je důležité mítí Filipa, Ideální manžel, Vějíř lady Windermereové**. Román **Obraz Doriana Graye** pak zobrazuje rozpor mezi krásou a životem, mezi požitkem a morálkou.

Ve Francii zaujal podobné místo mistr naturalistické novely, symbolista a impresionista **GUY DE MAUPASSANTE (1850-1893)**, autor společenských kritik **Kulička, Miláček**, v nichž většinou vystihuje bezcharakternost a amorálnost francouzské společnosti.

Rozbor ukázek:

V. Hugo: Chrám Matky Boží v Paříži

E. A. Poe: Jáma a kyvadlo a jiné povídky

E. Zola: Zabiják

O. Wilde: Obraz Doriana Graye

N. V. Gogol: Revizor

LITERATURA STOLETÍ DVOU SVĚTOVÝCH VÁLEK

1. POLOVINA 20. STOLETÍ

První světová válka znamenala katastrofický zlom ve vývoji světového společenství, stejně jako v dosavadních politických programech stran. Zničila iluze i naděje v pokrok a rozvoj civilizace. Způsobila nebývalé rozrůznění a radikalizaci společnosti. V mnoha zemích vedla ke vzniku totalitních či zločinných systémů (fašismus, komunismus, nacismus). Neblaze zapůsobila také hospodářská krize 30. let. To vše pochopitelně zasáhlo i literární svět. Spisovatelé se snažili odrážet složitosti a kontrasty doby, i jejich pohled byl značně rozrůzněný. Vedle základního uměleckého směru, *realismu*, se objevily proudy s odlišnými koncepcemi, např. *futurismus*, *kubismus*, *kubofuturismus*, *dadaismus*, *surrealismu*.

GUILLAUME APOLLINAIRE (1880–1918), francouzský básník, který ovlivnil moderní světovou poezii, představitel kubofuturismu. Tvůrce tzv. **Pásma** (sbírka **Alkoholy**), pozdější surrealisty ovlivnila jeho sbírka **Kaligramy** = básně obrazy; text spojen s grafickým uspořádáním v optický celek.

ROMAIN ROLLAND (1866–1944), francouzský humanista, nositel Nobelovy ceny; prozaik, hudební vědec, autor životopisů významných osobností (Beethoven, Tolstoj aj.). Nejznámější jeho dílo je protiválečná novela **Petr a Lucie**, která je založena na kontrastu hrůz války a vysněného světa dvojice milenců, kteří ve válečné Paříži, od ledna do března 1918, nalézají vzájemnou lásku a oporu proti šílejícímu válečnému světu. Závěr je tragický, neboť milenci nacházejí společnou smrt v kostele při náletu. Podobné ladění můžeme nacházet i v románech **Okouzlená duše**, **Dobry člověk ještě žije** a **Jan Kryštof**.

HENRI BARBUSSE (1873–1935) v románě **Oheň** líčí otřesné zážitky vojenské čety z fronty.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY (1900–1944) francouzský hrabě, letec v 2. světové válce, který v pohádkové próze **Malý princ** líčí setkání letce s malým princem z neznámé planety.

JAMES JOYCE (1882–1941) – irský prozaik, novátor v próze, tvůrce osobitého stylu: metody volného proudu vědomí (*román řeka*). **Dubliňané** - povídky; román **Odysseus** – parafráze antického mýtu, obraz současného Dublinu a vztahů mezi lidmi (prázdnota, banalita všedního života, ale i jeho neopakovatelnost).

GEORG BERNARD SHAW (1856-1950) – nositel Nobelovy ceny, světový dramatik. **Pygmalion** (sázka profesora fonetiky Higginse, že v krátké době vychová a uvede do vznešené společnosti nevzdělanou květinářku Lízu (námět pro muzikál *My Fair Lady*). V dramatech kritizoval především hloupost, pokrytectví a falešnou morálku.

THOMAS MANN (1875–1955) - představitel humanistické a demokratické prózy, nositel Nobelovy ceny. **Buddenbrookové** – generační román o vzestupu a pádu lübecké podnikatelské rodiny (inspirace vlastními životními zážitky); tetralogie **Josef a bratři jeho** – převyprávění biblické legendy, obecně o mezilidských vztazích.

ERICH MARIA REMARQUE (1898–1970) – autor generačních románů. **Na západní frontě klid** (ironický název) – o osudech studentů (hlavní postava Pavel Bäumer), kteří prožili 1. světovou válku na západní frontě. Ztrácejí všechny životní iluze, protestují, snaží se přežít. Autor drsnými obrazy z bojiště plasticky vykreslil hrůzy války. **Cesta zpátky** – volné pokračování - osudy lidí zničeny válkou; návrat domů a konec frontových přátelství; zážitky z

války vedou k vnitřní prázdnotě a vykořeněnosti. Podobné pocity se projevují v dalších románech z 1. ale i 2. světové války : **Tři kamarádi**; **Jiskra života**, **Čas žít, čas umírat**.

FRANZ KAFKA (1883–1924) – pražský rodák židovského původu, autor povídek, aforismů, deníkových záznamů (fragmenty), vliv existenciální filozofie. Vrcholná díla (nedokončená) **Proces** a **Zámek** vyjadřují pocitu úzkosti, odcizení člověka v moderní společnosti, nebezpečí zmechanizování života a neschopnost člověka vzdorovat tlakům moderní společnosti (provinění, bezvýchodnost, zkáza – smrt).

EGON ERVIN KISCH (1885-1948) - *”zuřivý reportér”*, novinář, autor reportáží a drobných próz, např. **Pražská dobrodružství**; kriminalistická studie **Pražský pitaval**, autobiografie **Tržiště senzací** – lehkost stylu, nadhled, bezprostřednost zážitku. Román **Pasák** vykresluje mravní úpadek člověka.

VLADIMIR MAJAKOVSKIJ (1893–1930) – představitel ruské a sovětské literatury v revoluční fázi, kdy lidé ještě věřili v pravdivost komunistických ideálů. Autor prošel vývojem od kubofuturismu k socialisticky orientované poezii. Za 1. světové války autor poemy **Oblak v kalhotách** – vlastní prožitky a postoje; víra v revoluci (poema **Správná věc, 150 000 000** aj.)

SERGEJ ALEXANDROVIČ JESENIN (1895–1925) – představitel sovětských básníků – imažinistů (smyslová obraznost, volný verš), bohémů a revolucionářů. **Píseň o velikém pochodu** (téma občanské války), sbírka **Zpověď chuligána** (bohémství), lyrická skladba **Anna Sněžina**. Typické pro něj je ztráta iluzí o bolševické revoluci – následná sebevražda.

IVAN BUNIN (1870–1953) – mistr povídky; přilnutí k venkovu, obraznost. Typický pokračovatel tradiční ruské tvorby, který byl nucen pro své pojetí světa i umělecké tvorby k emigraci. Ve francouzském exilu vytvořil vrcholná díla impresionismu v próze (**Život Alexeje Arsenjeva**), či existenciálně laděné povídky.

MAXIN GORKIJ (1868-1936) - prozaik a dramatik; ”most” mezi ruskou a sovětskou literaturou; povídky a romány psychologické, socialistickorealisticke, generační.

ISAAK BABEL (1894–1941) – představitel sovětské revoluční prózy - povídkový soubor **Rudá jízda** – vlastní zkušenosti, tažení s kozáky r. 1920 v občanské válce, obraz drsného života, složitých konfliktů, dramatičnost.

MICHAIL ŠOLOCHOV (1905–1984) – 4 dílný román **Tichý Don** (o životě kozáků v 1. světové válce a po ní), román **Rozrušená země** (o kolektivizaci po říjnové revoluci, drsný obraz skutečností), novela **Osud člověka** (tematika války a poválečného světa) Nobelova cena.

ERNEST HEMINGWAY (1889-1961) – americký autor, představitel prózy tzv. **”ztracené generace”** = spisovatelé, kteří odešli do války jako studenti – dobrovolníci s představou boje za svobodu a demokracii; brzy pochopili svůj omyl, ”vystřízlivěli”; válka jako první velký životní zážitek je natrvalo poznamenala - pocit vykořeněnosti.

Sbohem, armádo – román, vlastní zážitky a vzpomínky z fronty; ideová dezorientace hrdinů, kteří se proto upínají k základním hodnotám individuálního lidského života (láska, přátelství, odvaha, čest); hlavní hrdina opouští frontu (do neutrálního Švýcarska).

Komu zvoní hrana – román, reakce na španělskou občanskou válku; boj proti fašismu. Hlavní postava – americký dobrovolník Robert Jordan, těžce raněn, čeká na smrt a teprve nalézá skutečný smysl života (láska k španělské dívce).

Stařec a moře – symbolická novela, obraz zápasu s přírodou a zlem do posledních chvil života; vzdát se = ztratit lidskou důstojnost. Příběh kubánského starce Santiaga, chudého rybáře, který vedl statečný, ale beznadějný boj s mořem a žraloky o svůj úlovek; smysl novely: oslava lidské aktivity a nezdolnosti.

Hemingwayův styl byl novátorský - skrytá dramatičnost zdánlivě střízlivých popisů; v podtextu zachycena atmosféra situace i charakterů hrdinů; hutnost a strohost výpovědí (záměrně jednoduché, většinou souřadně připojené věty); hrdinové prokazují morálně lidské kvality.

WILLIAM FAULKNER (1897–1962) – obraz amerického Jihu, sociální a rasové problémy (román **Divoké palmy**); složitý styl, epizodičnost, mozaika žánrů a citových zabarvení.

JOHN STEINBECK (1902–1968) – další z amerických představitelů „ztracené generace“, současně s předchůdců tzv. „beatníků“. Nobelova cena. Zobrazuje osudy kalifornských drobných farmářů v době hospodářské krize (ztráta půdy, vystěhovalectví, cesta na Západ, marné hledání obživy). **Hrozný hněvu** – venkov jako útočiště před civilizací; mýtizace přírody a půdy; vypravěčské umění. Další romány (předzvěst beatgeneration) – **Na Plechárně, Pláň Tortilla, Toulavý autobus**.

FREDERICO GARCIA LORCA (1898-1936) – španělský básník a dramatik, za občanské války zastřelen fašisty. Nejznámější dílo - drama **Krvavá svatba** (proti násilí a zvlí).

Rozbor ukázek:

E. M. Remarque: Na západní frontě klid

E. Hemingway: Stařec a moře